

ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

9. Романовский Н.В. Хоровой словарь. Изд-во "Музыка", Ленинградское отделение, 1980. – 142 с.
10. Пігров К.К. Керування хором. – К.: Державне видавництво Образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1962. – 202 с.
11. Самарин В.А. Хороведение и хоровая аранжировка. – М.: Академия, 2002. – 352 с.
12. Словник іноземних слів під ред. О.С. Мельничука. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії АПН УРСР, 1975. – 775 с.
13. Советский энциклопедический словарь под ред. А.М. Прохорова. – М.: Советская энциклопедия, 1984. – 1600 с.
14. Соколов В.Г. Работа с хором / В.Г. Соколов. – М.: Музыка, 1967.
15. Чесноков П.Г. – М.: Московская типография Городского Совета, 1961. – 241 с.

Стаття надійшла до редакції 09.06.2014

УДК 378.048.4

Людмила Волотко, викладач кафедри культурології та українознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються основні шляхи модернізації сучасної системи вищої освіти: приєднання до Болонського процесу, перехід до інноваційної моделі навчання, а також застосування нетрадиційних форм організації навчального процесу у вищій школі.

Ключові слова: інформаційне суспільство, модернізація, інноваційна діяльність, креативність, навчально-виховний процес.

Лит. 7.

Людмила Волотко, преподаватель кафедры культурологии и украинологии
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

В статье рассматриваются основные пути модернизации современной системы высшего образования: присоединение к Болонскому процессу, переход к инновационной модели обучения, а также применение нетрадиционных форм организации учебного процесса в высшей школе.

Ключевые слова: информационное общество, модернизация, инновационная деятельность, креативность, учебно-воспитательный процесс.

Ludmyla Volotko, Lecturer of Culturology and Ukrainian studies Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

THE WAYS OF UPDATE OF TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING IN THE SYSTEM OF HIGH EDUCATION OF UKRAINE

The article reviews the main ways to modernize nowadays systems of higher education: joining the Bologna process, the transition to an innovative model of learning, and application of non-traditional forms of educational process in higher education.

Keywords: information society, modernization, innovation, creativity, educational process.

Постановка проблеми. На межі 20 та 21 століть сформувалося постіндустріальне (інформаційне) суспільство, основою якого є проведення досліджень, організація системи освіти, підвищення її якості та якості життя. Головним виробничим ресурсом інформаційного суспільства стають знання та інтелект, а одержання, зберігання, обробка, передача та розповсюдження інформації відіграють важливу роль, – вона стає товаром, який можна продати та купити.

Головною рушійною силою постіндустріального (інформаційного) суспільства стає особистість, котра прагне до самовираження та творчої самореалізації. Це фахівець-професіонал, який активно втілює досягнення сучасної науки та культури, вміє перетворювати доступну та отриману інформацію у знання. Його метою є інновація.

Україна, яка є частиною європейської спільноти, не може стояти осторонь тих процесів,

які відбуваються у суспільстві. Інтеграція, глобалізація та створення єдиного інформаційного простору збільшують можливості сучасної молоді та зумовлюють реформування системи освіти в Україні, – освіти, яка готуватиме людину до життя у країні, громаді, сім'ї, до роботи та творчості. Модернізація та орієнтація на інноваційну (новаторську) діяльність потребує вчителів-практиків. Креативних, знаючих, наділених критичним мисленням, та активною життєвою позицією педагогів, які зможуть навчити пізнавати, діяти та жити, орієнтуючись на те нове та прогресивне, що є у світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Засади модернізаційних та глобалізаційних змін представлені в дослідженнях таких філософів та мислителів як Ф. Фукуяма, З. Бжезинського, Г. Кіссінджера, І. Валлерстайна, Дж. Белла, Масуди Й., Е. Тоффлера, В. Іноземцева. Розробка методології аналізу сучасної освіти як детермінанти розвитку постіндустріального суспільства є своєрідною новацією у аналітичній філософії (К. Нора, М. Мінк, Е. Тоффлер, Т. де Шарден, А. Швейцер, М. Шелер, Ф. фон Хайек та інші).

В українській літературі останніх років до проблеми інноваційної діяльності як засобу формування особистості сучасного вчителя зверталося багато вчених, зокрема: М. Дичківська, О. Пометун, М. Євтух, І. Зязюн, О. Савченко, І. Надольний та інші. Питання креативності та творчості досліджували І. Гриненко, В. Фрицюк, А. Маслоу, Л. Виготський, психолого-педагогічними аспектами проблеми формування творчої особистості займалися О. Кульчицька, В. Моляко, М. Гнатко, В. Рибалка, К. Роджерс та інші.

Мета статті. Розкрити шляхи модернізації професійної підготовки майбутніх вчителів на базі інноваційних технологій навчання, зокрема нетрадиційних форм організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

Вклад матеріалу. Розширення кордонів інформаційного простору спонукає суспільство до змін і перетворень в освітній галузі; її повну модернізацію, оскільки освіта завжди була, є і буде тим фундаментом, на якому розвивається і формується суспільство. Тому одним із пріоритетних напрямків реформування освітньої галузі є її гуманізація, демократизація, посилення особистісного виміру та створення передумов для формування освіченої, творчої, креативної особистості, гідного громадянина демократичної держави.

Першим кроком на шляху до модернізації системи вищої освіти стало підписання Україною

у 2005 році Болонської декларації, яка передбачає впровадження в практику роботи вищих навчальних закладів кредитно-модульної системи організації навчання. А це підвищить автономність університетів, мобільність студентів та викладачів, взаємний обмін інформацією, єдність навчання і наукових досліджень, працевлаштування в межах європростору, розвиток європейської співпраці в сфері контролю за якістю вищої освіти, підсилить європейський вимір освіти. Приєднання до Болонського процесу надасть Україні можливість поглибити відносини з європейськими державами в подальшій інтеграції до ЄС [3, 3], а також зберегти національну палітру, самобутність та надбання у змісті освіти і підготовці фахівців з вищою освітою.

Наступним кроком в оновленні вітчизняної педагогічної освіти стане остаточний перехід від традиційної (репродуктивно-орієнтованої) моделі навчання до інноваційної (суб'єкт суб'єктної), яка орієнтується на розвиток творчої, ініціативної особистості, мобільної, здатної до співчуття та співпраці з іншими людьми, фахівця-професіонала. Специфічною особливістю інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях [4, 5].

Сучасна освіта має забезпечити кваліфіковану підготовку майбутніх педагогів. Навчити їх вчитися, мислити, бути самостійними і успішними. Тобто, уміти оволодівати різноманітною інформацією, аналізувати та систематизувати її, реалізовувати здобуті знання, уміння та навички у повсякденному житті при розв'язанні різноманітних життєвих ситуацій, усвідомлювати своє місце у світі, бачити кінцеву мету своєї діяльності, співпрацювати в колективі.

Не менш важливими є особисті якості майбутнього педагога – його переконання, погляди, моральність, вміння долати перешкоди на шляху до поставленої мети. Вчитель-новатор знаходиться у постійному пошуку, самовдосконалюється, розвивається, він відкритий для пізнання та навчання, здатний до самоаналізу та самокритики. Він займає партнерську позицію по відношенню до учня, не диктуєчи йому свої правила, а співпрацюючи, підштовхуючи школяра до прийняття самостійного рішення, ведучи його до нових відкриттів та звершень. Перетворює процес учіння на захоплюючу, інтригуючу гру, результатом якої є ґрунтовні знання, здобуті учнями у процесі практичної діяльності. При цьому вчитель, як актор, виконує багато ролей, які допомагають

йому в реалізації основного завдання сучасної системи освіти – навчання навчатися.

Діюча система педагогічної освіти недостатньо сприяє повній реалізації творчого потенціалу майбутнього педагога та не задовольняє потреб у його професійному становленні. Тому ще одним етапом на шляху до модернізації сучасної системи вищої освіти є покращення педагогічної підготовки студентів. Для цього вищі навчальні заклади шукають нові підходи щодо організації навчально-виховного процесу. Викладачі вивчають та систематизують найкращі ідеї та новітні досягнення сучасної науки для розвитку та навчання майбутніх спеціалістів, формування їх критичного (творчого) мислення, підготовки до майбутньої професійної діяльності. Пошуки педагогами нових оригінальних та нестандартних рішень організації навчально-виховного процесу призвели до виникнення інноваційних освітніх технологій, які позитивно впливають на розвиток креативності особистості.

До основних інноваційних технологій, які застосовуються у вищій школі та сприяють формуванню творчого (критичного мислення) можна віднести: нестандартні лекції та практичні заняття; факультативні заняття; індивідуальну роботу; проблемне навчання; спілкування з творчими особистостями, науковцями (вченими, художниками, письменниками і т.д.); науковий експеримент; проведення екскурсій, різноманітних досліджень; застосування технічних засобів та мультимедійних технологій; інтерактивних технологій навчання. Цей список можна продовжувати, оскільки будь-який викладач, який творчо підходить до організації навчально-виховного процесу, застосовує свої індивідуальні прийоми та методи, які становлять основу методики викладання, і перетворюють процес учіння на цікаву і захоплюючу гру.

Важливу роль в організації навчально-виховного процесу сучасних українських вузів посідає лекція. Вона розглядається і як метод, і як форма організації навчання, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Це логічний, системний і послідовний виклад передбаченого програмою наукового питання [1, 7]. Проте суттєво змінюється її функція, мета, структура та режисура проведення. Нестандартна лекція – це імпровізоване навчальне заняття, яке має нестандартну структуру, плануючи її, викладач відходить від традиційних методів та форм роботи, він розробляє свою методику відповідно до задуму та кінцевої мети, а саме – пробудження зацікавленості та інтересу у студентів до творчої діяльності. Для такої лекції характерні: колективна

робота, партнерський стиль взаємовідносин, нестандартні форми оцінювання, зміна ролі викладача. Виклад матеріалу нетрадиційної лекції може відбуватися у формі есе, використання міфів і легенд, казок і сказань, прислів'їв і приказок, притч і народної мудрості, образних порівнянь, прикладів з художніх творів, гумору для трактування понятійного апарату.

Можна виділити наступні нетрадиційні види лекцій, які направлені на розкриття творчого потенціалу та розвиток креативних здібностей студентів:

Проблемна лекція починається з постановки проблеми, яку в процесі викладення матеріалу необхідно вирішити. Вона активізує особистий пошук студентів та дослідницьку діяльність.

Лекція-провокація, яка сприяє розвитку у студентів вміння оперативно аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі експертів, опонентів, рецензентів, виокремлювати недостовірну або неточну інформацію. Під час проведення такої лекції викладач свідомо припускається ряду помилок, про що заздалегідь повідомляє студентів. Наприкінці заняття вони повинні вказати на ці помилки, порівняти з переліком викладача, а далі разом з ним чи самостійно знайти правильні рішення.

Під час проведення *бінарна лекція* навчальний матеріал проблемного змісту подається студентам в живому діалогічному спілкуванні двох викладачів між собою. Така лекція доцільна, коли існують різні підходи до вирішення проблемних питань або для здійснення міжпредметних зв'язків, коли одна проблема стає інтегрованою для викладачів різних кафедр. Бінарна лекція є ефективною формою навчання, близькою до інтелектуальної гри і спонукає студентів до активного творчого процесу.

Лекція-конференція проводиться за схемою наукових конференцій. Складається із заздалегідь поставленої проблеми і системи доповідей (до 10 хвилин) по кожному питанню, що висвітлює проблему. При цьому виступ готується як логічно закінчений текст, який є результатом самостійної роботи студента. Такий вид лекцій значно підвищує роль самопідготовки, а також виявляє резерви науково-педагогічних кадрів.

Під час проведення *лекція – “прес-конференція”* викладач оголошує тему і просить студентів протягом 2 – 3 хвилин подати у письмовій формі питання, які їх найбільш цікавлять. Сама лекція будується у вигляді чіткого розкриття теми, в процесі якого формулюються відповідні відповіді. На завершення лекції викладач проводить підсумкову

оцінку запитань як відображення знань та інтересів слухачів.

Лекція-діалог (лекція бесіда) передбачає безпосередній діалог викладача з аудиторією і дозволяє спрямовувати увагу студентів на найбільш важливі питання теми. Лекція даного типу базується на комплексній взаємодії окремих елементів: подачі матеріалу, його закріпленні, застосуванні, повторенні та контролі. Окрім питань студентів, вона допускає викладення ними своєї точки зору. Методична специфіка лекції-бесіди полягає в тому, що лектор виступає і в ролі інформатора, і в ролі співбесідника, що зміло направляє хід діалогу зустрічними питаннями.

Міні-лекція може проводитись викладачем на початку будь-якого виду аудиторних занять (семінарського, практичного або лабораторного) протягом десяти хвилин по одному з питань теми, що вивчається.

Кіно(відео)лекція, допомагає розвитку наочно-пізнавального мислення у студентів. Лектор здійснює підбір необхідних кіно(відео)матеріалів по темі, що вивчається. Перед початком огляду студентам подається цільова установка, в процесі перегляду кіно(відео)матеріалів лектор коментує події, що відбуваються на екрані.

Лекція-візуалізація, забезпечує перетворення усної інформації у візуальну форму технічними засобами навчання. Лектор широко використовує такі форми наочності, які є носіями змістовної інформації (слайди, плівки, планшети, креслення, малюнки, схеми і т.д.). В основу такої форми проведення лекції покладено принцип наочності. Умовою успішної підготовки лекції-візуалізації є наявність комплексу технічних засобів навчання. Лекція-візуалізація найефективніше може бути використана при викладанні узагальнюючих та абстрактних тем, які важко сприймаються в традиційних формах, а також на початку навчання – для підвищення зацікавленості студентів даною дисципліною.

Досить нетрадиційний вид лекції – *лекція-екскурсія*. Вона передбачає виїзд безпосередньо на виставки, в музеї тощо. Сама обстановка стає своєрідною наочною, яку неможливо відтворити в умовах навчального закладу.

Інтерактивна лекція передбачає активний діалог з аудиторією. Це сприяє кращому засвоєнню знань завдяки високій розумовій активності студентів. Після викладу певного змістовного

блоку чи проблеми студентам ставлять контрольні запитання, на які ті відповідають за допомогою спеціального обладнання на робочих місцях [5, 1].

Ще однією важливою формою організації навчального процесу є семінарські заняття, які вчать студентів критично мислити, аналізувати, доводити свою точку зору. Основною метою проведення таких занять є вироблення практичних умінь та навичок та закріплення вивченого теоретичного матеріалу. Практичні заняття також можуть мати нестандартну форму проведення, а саме: заняття-конференції, заняття захисту курсових робіт, заняття-диспути, заняття-вибори, заняття-тренінги, заняття “брейн-ринги”, “круглі столи”, конференції і інші. Це підвищує активність студентів, забезпечує розуміння ними наукової теорії, формує критичність та самостійність мислення.

Висновки. Отже, застосування інноваційних освітніх технологій у професійній психолого-педагогічній підготовці майбутніх вчителів є частиною модернізаційного процесу системи вищої освіти в Україні, а також підвищує ефективність навчально-виховного процесу, формує світогляд, розвиває креативність, уміння мислити та працювати.

1. Артеменко І.В. *Основні форми організації навчання у вищій школі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://s-journal.cdu.edu.ua/base/2008/v3/v3pp7-9.pdf>. – Назва з екрану*

2. Белл Д. *Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования [Текст]: Пер. с англ. – М.: Academia, 2004. – 940 с.*

3. Гончаров С.М. *Кредитно-модульна система організації навчально-виховного процесу у світлі Болонської декларації: документи, матеріали, факти / С.М. Гончаров. – Рівне: УДУВГП. – 2004. – 33 с.*

4. Дичківська І.М. *Інноваційні освітні технології [Текст]: навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.*

5. Караван Ю.В. *Нетрадиційні форми лекцій у вищій школі / Ю.В. Караван, А.О. Саницька, М.С. Ташиак: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://наука.zinet.info/15/karavan.php>. – Назва з екрану.*

6. Малахова Ж.Д. *Виклад соціології: досвід інноваційних прийомів [Текст]: навчальний посібник / Ж.Д. Малахова, В.М. Озаренко – К.: Центр учбової літератури. – 2008. – 280 с.*

7. Пехота О.М. *Освітні технології: навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська [та ін.]; за ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К. – 2001. – 256 с.*

Стаття надійшла до редакції 12.06.2014

